

حضور پایگاه استنادی علوم جهان اسلام در هشتمین اجلاس وزرای آموزش عالی کشورهای اسلامی در آفریقا

امضای تفاهم نامه همکاری علمی ISC با دانشگاه پوترا مالزی (UPM)

مقام معظم رهبری

صحیفه امام جلد ۲۱

« با اراده و عزم راسخ خود به طرف علم و عمل و کسب دانش و پیش حرکت نمایید، که زندگی زیر چتر علم و آگاهی آفتاب شریین و انس با کتاب و قلم و اندوخته‌ها آفتابدر خاخره افرین و پایدار است که همه تلخی‌ها و ناگامی‌های دیگر را از بیاد می‌برد، بشریت با همه پیشرافت هایش در علوم و فنون هنوز در گهواره ظرفیت دانش است، و تا رسیدن به بلوغ کامل راه طولانی در پیش است...»

... گزارش تحلیلی ...

هم‌اندیشی
دانشمندان
برتر کشور:
ارتقا جایگاه علم،
فناوری و
فناوری

هر چند انتشار روز افزون نتایج پژوهش و صعود رشد کیمت علمی کشور در سطح بین‌المللی نشان از قدرت علمی پژوهشگران کشور دارد، اما بر اساس سیاست‌های کلان علم و فناوری ابلاغی توسط مقام معظم رهبری، کیمت تولید علم تنها یکی از ابعاد توسعه علمی است. لذا توجه به سایر ارکان تولید علم شامل دیپلماسی علمی، کیفیت تولیدات علمی و اثرگذاری فناوری و نوآوری از عوامل بسیار با اهمیت هستند که نباید نادیده انگاشته شوند. به هر ترتیب بهترین مسئله حال حاضر کشور هدایت مقالات علمی به سمت نیازهای جامعه و اثرگذاری اقتصادی است.

نخستین گام اندیشی استراتژیک برای کشور بر اساس آن‌چه گفته شد، طی دو روز به تاریخ‌های ۲۰ و ۲۱ بهمن‌ماه ۱۳۹۵ در شیراز، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) برگزار خواهد شد که محور علمی‌های زیر را در بر خواهد گرفت:

(الف) فرصت‌ها و چالش‌های حوزه آموزش عالی؛
(ب) جایگاه پایگاه ISC در اکوسیستم تولید علم؛
(ج) ترویج و ایجاد دانشگاه‌های نسل سوم؛

شرکت کنندگان شامل مدعوین کلیدی در این نشست با بیان تجربیات، تبادل نظر از طریق برگزاری کارگاه‌های تخصصی در خصوص محورهای فوق در طی دو روز به بحث و تبادل نظر خواهند پرداخت. در این نشست مسئولین برهه بالایی علمی کشور مرتبط با محورهای کنفرانس نیز حضور داشته و با پایتاک‌ها شرکت فعال خواهند داشت. همچنین، به ارائه‌های این نشست تکریم در دانشمندان شایع کشور به منظور ارجح نهادن آن رزحمات آن عزیزان و الگوسازی از آنان خصوصاً جهت محققین و پژوهشگران جوان کشور است.

تکریم، نگهداشتن رزیمت (فضائل) بیک شخصیت و سخن گفتن از تجربه، عمل صالح و تفکر او به منظور ماندگار ساختن آن در زمان است، در راستای اهداف هم‌اندیشی، قصد از تکریم، انتقال تجارب و الگوسازی نسل اول (اساتید)، توسط مدیران بانی (نسل دوم) به اکثریت جمعیت کشور که پتانسیل‌های اجتماعی‌ها هستند (نسل سوم) است.

به گزارش اداره روابط عمومی و همکاری‌های علمی بین‌المللی پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) مقایسه جایگاه ایران با دنیا و کشورهای اسلامی / رشد ۲۴ برابری کمیت تولید علم

از آنجا که یکی از اهداف پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نشر و ترویج تفقه علمی حوزه‌های مختلف علم در کشورهای جهان اسلام (OIC) و نیز ارزشگذاری علمی و کیمت مولفه‌های مختلف تولید علم در سطح کشور و کشورهای اسلامی می‌باشد...

ادامه در صفحه ۲

بازدید روسا و مدیران انستیتو و های تکنولوژی هند (IITs) از مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEST) و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

به گزارش اداره روابط عمومی و همکاری‌های علمی بین‌المللی مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEST) و روساء و مدیران انستیتو های تکنولوژی هند (IITs) در تاریخ ۱۳۹۵/۹/۸ از مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و ...

ادامه در صفحه ۳

رتبه کیفیت تولیدات علمی کشور ۱۹ پله ارتقا یافت...

بر اساس اطلاعات مستخرج از بدینال بروز رسانی اخیر اطلاعات پایگاه استنادی وب آو ساینس (آی.اس.آی) در سال ۲۰۱۶ میلادی جمهوری اسلامی ایران از لحاظ تولید علم برتر رتبه ۲۰ دنیا را کسب کرد.

ادامه در صفحه ۲

پایگاه خبری یواس نیوز سومین فهرست سالانه دانشگاه‌های برتر دنیا را منتشر کرد.

یواس نیوز یکی از نظام‌های رتبه‌بندی معتبر در سطح دنیا است و از سال ۱۹۸۳ دانشگاه‌های آمریکا مورد رتبه‌بندی قرار داده است. این پایگاه با بیش از ۳۰ سال تجربه در رتبه‌بندی دانشگاهی، از سال ۲۰۱۵ میلادی اقدام به رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در سطح جهانی نمود. این پایگاه همچون دیگر نظام‌های رتبه‌بندی، تعداد دانشگاه‌های مورد ارزیابی خود را در سال ۲۰۱۶ میلادی افزایش داد و از ۵۷۰ در سال ۲۰۱۶ میلادی به ۱۰۰۰ دانشگاه رساند. بدین ترتیب تعداد دانشگاه‌های شناخته شده توسط یواس نیوز در این رتبه‌بندی، فرصت بررسی عملکرد خود را در سطح جهانی پیدا کنند.

دانشگاه هاروارد، موسسه فناوری ماساچوست و استنفورد رتبه اول تا سوم جهانی را به دست آوردند. دانشگاه کالیفرنیا، برکلی و موسسه فناوری کالیفرنیا نیز موفق به کسب رتبه‌های ۴ و ۵ در سطح دنیا شدند. دو دانشگاه آکسفورد و کمبریج نیز از انگلستان توانستند رتبه‌های ۱ و ۲ اروپا و ۶ و ۷ جهانی را در سال ۲۰۱۶ کسب نمایند.

یواس نیوز از ۱۲ شاخص جهت ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها بهره می‌گیرد که این شاخص‌ها در جدول زیر نمایش داده شده است. همچنین این شاخص‌ها به نسبت به سال گذشته، اندکی تفاوت کرده اند.

شاخص‌های کتاب‌سنجی بر اساس اطلاعات نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی وب.آر.اس.آی برای یک دوره ۵ ساله ۲۰۱۴-۲۰۲۰ مورد محاسبه قرار می‌گیرد.

بر اساس نتایج منتشر شده اخیر، رتبه‌بندی سال ۲۰۱۶ یواس نیوز، ۱۱ دانشگاه را به جدول زیر وضعیت دانشگاه‌های کشور در رتبه‌بندی یواس نیوز نشان داده شده است.

وضعیت دانشگاه‌های کشور در رتبه‌بندی یواس نیوز	رتبه جهانی	رتبه جهانی	رتبه جهانی	دانشگاه
سال ۲۰۱۶	سال ۲۰۱۷	سال ۲۰۱۸	سال ۲۰۱۹	
۲۷۷	۴۴۵	۴۴۵	۴۴۵	دانشگاه صنعتی شریف
۲۶۰	۳۷۹	۴۴۸	۴۴۸	دانشگاه تهران
۲۷۲	۵۲۷	۵۲۳	۵۲۳	دانشگاه صنعتی اصفهان
-	۵۹۹	۶۰۱	۶۰۱	دانشگاه صنعتی امیرکبیر
-	۷۲۶	۷۲۶	۷۲۶	دانشگاه آزاد واحد کرج
-	۷۱۷	۷۱۴	۷۱۴	دانشگاه علم و صنعت ایران
-	۶۱۲	۷۵۵	۷۵۵	دانشگاه علوم پزشکی تهران
-	۶۹۹	۷۵۷	۷۵۷	دانشگاه خواجه نصیر
-	-	۷۷۷	۷۷۷	دانشگاه تبریز
-	-	۸۲۰	۸۲۰	دانشگاه فردوسی مشهد
-	-	۹۱۱	۹۱۱	دانشگاه شهید بهشتی

ادامه در صفحه ۲

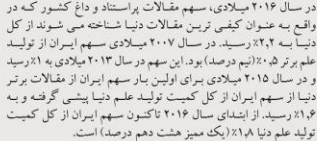
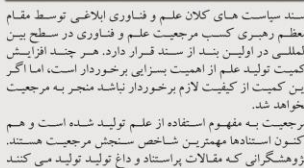
۱۱ دانشگاه از جمهوری اسلامی ایران در رتبه‌بندی سال ۲۰۱۶ یواس نیوز / ایران رتبه نخست خاورمیانه را در حیطه‌های دارو شناسی و سم‌شناسی، مهندسی و علوم کشاورزی کسب کرد

شاخص‌های رتبه‌بندی یواس نیوز سال ۲۰۱۷

شاخص	وزن	شاخص	وزن
اعتبار جهانی پژوهش	۱۷/۵%	تعداد مقالات بر استناد (۱۰ برتر)	۱۷/۵%
اعتبار منطقه‌ای پژوهش	۱۷/۵%	درصد مقالات بر استناد (۱۰-۲۰ برتر)	۱۰%
انتشارات	۱۰%	مشارکت بین‌المللی	۱۰%
تأثیرات	۱۰%	تعداد مقالات ۱۰ برتر	۱۰%
تأثیرات نامرتب شده	۱۰%	کتاب‌سنجی	۱۰%
مجموع استناد	۷/۵%	درصد مقالات ۱۰ برتر	۵%

صنعتی شریف، تهران، صنعتی اصفهان، صنعتی امیرکبیر، آزاد اسلامی واحد کرج، علم و صنعت ایران، علوم پزشکی تهران، تربیت مدرس، تبریز، فردوسی مشهد و علوم پزشکی شهید بهشتی توانستند با کسب رتبه‌های ۱ الی ۱۱ در سطح کشور، در فهرست ۱۰۰۰ دانشگاه برتر دنیا جای‌گیرند و این در حالی است که در سال گذشته تعداد دانشگاه‌های کشور در فهرست یواس نیوز برابر با ۸ دانشگاه بوده است.

این اولین سالی است که ۳ دانشگاه تبریز، فردوسی مشهد و علوم پزشکی شهید بهشتی توانستند در رتبه‌بندی یواس نیوز حاضر شوند.

[illegible]

بگاه استادی علوم جهان اسلام (ISC) از آنجا که یکی از حوزه های مختلف بلد در کشورهای اسلام (WOS) و نیز کشورهای اسلامی می باشد، لزوم توسعه روابط این شده در پایگاه بین المللی (WOS Web) و مقایسه که روند رشد ملارک در دنیا درصد و در کشورهای ۲۰۱۵ ساله (۲۰۱۵-۲۰۱۰) بوده است. امرشان می دهد روش ۴۲ برابر شد علمی باید بوده است.

علمی در حوزه های پژوهشی مختلف: علوم کشاورزی، و علوم اجتماعی نشان می دهد که میزان رشد کشورهای قابل توجه می باشد. در حوزه علوم کشاورزی میزان رشد در ایران ۱۳۳۵ درصد بوده است.

برابر با ۳۸ درصد و در کشورهای اسلامی ۱۰۵۳ درصد و علم دنیا متفی یک درصد ولی در کشورهای اسلامی

برای برابری با ۷۹ درصد و برای کشورهای اسلامی ۵۲۳ درصد و ۱۴۹ درصد و در کشورهای اسلامی ۸۰ درصد و ایران ۱۹۶ درصد را به ۳۸ درصد و در کشورهای اسلامی ۵۵۳ درصد و این توزیع های موضوعی رشد ۸۷ درصد بوده در حالی که این ۳۸ درصد بوده است و این به معنای آن است که میزان علم ۲۴ درصد فزونیست.

در کشورهای اسلامی در سال ۲۰۰۰ برابر با ۱٫۸ درصد یک ممیز یا یعنی ۱٫۸ درصد افزایش یافته است. همچنین سهم تولید علم ایران در سال ۱۵ درصد افزایش یافته است.

از شاخص های رشد و توسعه علمی کشور بوده و رشد
ط کافی نیست. در توسعه علمی توجه و تاکید به سایر

[illegible][illegible]

اعلاوه بر رتبه بندی جهانی، این پایگاه در سال ۲۰۱۷ میلادی دانشگاه های جهان را در ۲۲ حیطه موضوعی رتبه بندی و ۴۰۰ دانشگاه برتر را در هر شاخه معرفی کرد. لازم به ذکر است که در رتبه بندی موضوعی سال ۲۰۱۶ ایران نیز تعداد ۲۵۰ دانشگاه را در هر حیطه مورد رتبه بندی قرار داده بود.

ایران در سال ۲۰۱۷ در ۱۲ حیطه موضوعی دارای نماینده در جمع ۴۰۰ دانشگاه برتر دنیا است و این در حالی است که این رقم در سال گذشته برابر با ۸ حیطه بود است.

ایران در سطح داروشناسی و شش‌شناسی، علوم کشاورزی و مهندسی سابقه‌ای در ترکیه، عربستان و رژیم اشغالگر قدس قرار می‌گیرد. است و بدین ترتیب توانست برای نخستین بار در کشور خود، دانشگاه تهران را تأسیس کند. دانشگاه تهران با ۴۵ سال و چهار ماه و چهار روز سابقه دارد و بدین ترتیب به سال گذشته نیز می‌توانست به عنوان پیرترین دانشگاه محققه در ایران طبقه‌بندی شود. دانشگاه علوم پزشکی تهران نیز در حیطه دارو شناسی و شش‌شناسی برای اولین بار توانست حاضر شود و با کسب رتبه ۸۶ جهانی، بالاتر از کلیه دانشگاه‌های خاورمیانه قرار گیرد.

همچنین در حیطه ایمنی شناسی، ریاضی و علم مواد ایران رتبه دوم متعلقه را کسب کرده است. لازم به ذکر است که در حیطه ایمنی شناسی هیچ دانشگاهی از عربستان و ترکیه در جمع ۴۰۰ دانشگاه برتر دنیا وجود ندارد.

جداول زیر عملکرد دانشگاه های کشور در ۱۲ حیطه موضوعی نمایش داده شده است.

در آسینا نیز دانشگاه توکیو با کسب رتبه جهانی ۴۴ در برترین جایگاه این قاره قرار گرفت. دانشگاه مسلی کاپور و دانشگاه پکنینگ چین نیز به ترتیب با کسب رتبه های ۵۳ و ۵۴ در جهان، مقام دوم و سوم آسیا را کسب کردند، جین بعد از آمریکا، بیشترین تعداد دانشگاه برتر دنیا را در خود جا داده است.

بازدید روسا و مدیران انستیتو های تکنولوژی هند (IITs) از مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEst) و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

عقد تفاهم نامه همکاری علمی مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEst) با دانشگاه علوم پزشکی لاهور (UHS)

به گزارش اداره روابط عمومی و همکاری های علمی بین المللی مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEst)، روسا و مدیران انستیتو های تکنولوژی هند (IITs) در تاریخ ۱۳۵۸/۴/۲۵ به مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEst) و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) بازدید نمودند.

این بازدید با حضور دکتر محمود جادو دهنانی رئیس مرکز منطقه ای و سرپرست ISC دکتر محمد رضا قائم مشاور علمی ریاست مرکز منطقه ای، دکتر علی گزنی معاون پژوهشی و فناوری و دکتر محمد رضا خلیلی رایزن علمی ایران و هندی، روسا و مدیران انستیتو های تکنولوژی هند (IITs) و همچنین نمایندگان سفارت هند در محل مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری در شیراز برگزار گردید.

این نشست پیرو پیگیری های مجدانه رایزن علمی ایران در هند، دکتر محمد رضا خلیلی به منظور ایجاد ارتباط و همکاری های علمی دانشگاه های هند با مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEst) صورت پذیرفت. در این نشست دکتر محمد رضا قائم مشاور علمی ریاست مرکز منطقه ای به معرفی خدمات ملی و بین المللی و همچنین دستاوردهای قابل توجه مرکز منطقه ای در طی سال های اخیر پرداخته و رشد میزان مدارک علمی نمایه شده در حوزه های مختلف موضوعی را به تصویر کشید.

پس از آن دکتر علی گزنی معاون پژوهشی و فناوری ISC، به مقایسه عملکرد علمی چهار انستیتو تکنولوژی هند (پیشی، دهلی، کانپور و رووکی) بر اساس شاخص های مختلف علم سنجی پرداخته و نقاط قوت و ضعف هر موسسه را در سیستم های مختلف نمایه سازی و رتبه بندی بین المللی براساس شاخص های تعداد مقالات، محققان، استادهای

دریافتی و غیره مورد بررسی قرار داد. در ادامه این نشست، دکتر امارگوش راتو، رئیس انستیتو تکنولوژی هند واحد دهلی ضمن تقدیر از تلاش و دستاوردهای چشمگیر روسا، نقاشین و اعضای هیات علمی مرکز منطقه ای و ISC و تفهیم این دو سازمان در از برای عملکرد علمی دانشگاه ها و موسسات پژوهشی به ویژه در حوزه مدیریت میان مهم توجیه نمود.

همچنین دکتر دولنگ کاکر رئیس انستیتو تکنولوژی هند واحد پنبی و دکتر ایندرا نیل مانا رئیس انستیتو تکنولوژی هند واحد کانپور با اشاره به کارایی چشمگیر سیستم های علم سنجی به کار رفته در مرکز منطقه ای و ISC بر برتری قابل توجه این دو سازمان نسبت به مراکز استی گردآوری اطلاعات علمی در جهان تاکید نمود و خواهان بهره گیری انستیتو های تکنولوژی هند از خدمات مرکز منطقه ای و ISC شدند.

در پایان نشست و در ادامه ابراز تمایل روسا و مدیران انستیتو های تکنولوژی هند نسبت به گسترش همکاری با مرکز منطقه ای و ISC و بهره گیری از خدمات این دو سازمان در زمینه علم سنجی، مقرر گردید در آینده نزدیک تفاهم نامه هایی میان مرکز منطقه ای و ۴ انستیتو تکنولوژی هند در زمینه تأسیس شاخه مرکز منطقه ای در این انستیتو ها، در اختیار گذاری پایگاه های تمام متن مقالات فارسی جهت بهره گیری توسط پژوهشگران و محققان زبان فارسی، شرح شائبان، ابرار اشاسان و همچنین کرسی های زبان فارسی- بر گزار ی کارگاه، سیمپار، کنفرانس و جلسات مشترک و در نهایت تبادل اطلاعات تکنولوژی هند از قبیل کتاب، مجله، گزارش های فنی و پژوهشی، پایان نامه ها و غیره، به منظور حصول اهداف پژوهشی و آموزشی منعقد گردد، که این موارد در نشست مذکور توسط روسا، معاونان و مدیران تکنولوژی هند و مرکز منطقه ای مورد گفتگو و بررسی قرار گرفت.

لازم به ذکر است که مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری با هدف تأمین مدارک علمی مورد نیاز اعضای هیات علمی، پژوهشگران و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاهها و موسسات پژوهشی ایران و کشورهای منطقه با همکاری شده است. از جمله فعالیت های مهم مرکز منطقه ای می توان به برقراری نظام مبادله الکترونیکی اطلاعات بین پژوهشگران ایرانی و کشورهای منطقه، تأسیس انواع پایگاههای اطلاعاتی، انتشار گزارش های پژوهشی، نشریات علمی و کتابهای فارسی و غیر فارسی، حمایت از پژوهش های داخلی و منطقه ای در حوزه های علوم و فناوری و برقراری ارتباط و همکاری علمی با بخش های صنعتی، خدماتی و آموزشی برای مراکز و نهادهای تأمین اطلاعات مورد نیاز آنها اشاره کرد.

تفاهم نامه همکاری های علمی مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEst) با دانشگاه علوم پزشکی لاهور (UHS) به حضور دکتر محمد اسلم رئیس دانشگاه علوم پزشکی لاهور، دکتر محمد جواد دهنانی ریاست مرکز منطقه ای و همچنین دکتر علی گزنی معاون پژوهشی و فناوری ISC و محمد حسین یاسی اسدیر سر کنسول ایران در لاهور در دانشگاه علوم پزشکی لاهور در تاریخ ۷ آبان ماه شد.

بر اساس این تفاهم نامه، دانشگاه علوم پزشکی لاهور به پایگاه استنادی مقالات فارسی RICEst که شامل کتاب، نشریات و مقالات الکترونیکی است بصورت IP base دسترسی خواهد داشت. همچنین، از این پس دو طرف به تبادل انتشارات علمی خود از قبیل کتاب، مجله، گزارش های فنی و پژوهشی، پایان نامه ها و غیره، به منظور حصول اهداف پژوهشی و آموزشی، خواهند پرداخت.

علاوه بر این، مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری تسهیلاتی فراهم خواهد کرد تا نشریات علمی پژوهشی دانشگاه را در پایگاه های خود ثبت و نمایه سازی کند. این مرکز با هدف تأمین مدارک علمی مورد نیاز اعضای هیات علمی، پژوهشگران و دانشجویان تحصیلات تکمیلی و موسسات پژوهشی ایران و کشورهای منطقه با همکاری شده است. از جمله فعالیت های مهم مرکز منطقه ای می توان به برقراری نظام مبادله الکترونیکی اطلاعات بین پژوهشگران ایرانی و کشورهای منطقه، تأسیس انواع پایگاههای اطلاعاتی، انتشار گزارش های پژوهشی، نشریات علمی و کتاب های فارسی و غیر فارسی، حمایت از پژوهش های داخلی و منطقه ای در حوزه های علوم و فناوری و برقراری ارتباط و همکاری علمی با بخش های صنعتی، خدماتی و آموزشی برای مراکز و نهادهای تأمین اطلاعات مورد نیاز آنها اشاره کرد.

لازم به ذکر است، مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEst) در چارچوب همکاری و مقررات آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران در زمینه اطلاع رسانی در عرصه ملی و بین المللی فعالیت نموده و تأمین نیازهای مقالات علمی داخل و در سطح کشورهای منطقه از مأموریت اصلی مرکز منطقه ای می باشد.

تأخیر در انتشار مجلات علمی

مجله های علمی به عنوان یکی از مهم ترین محمل های برقراری ارتباطات علمی و ابزار توزیع و گسترش اطلاعات تخصصی میان پژوهشگران به شمار می آیند. اهمیت مجله های علمی تا بدان حد است که کمیت و کیفیت مقاله های منتشر شده آن ها به عنوان یکی از شاخص های توسعه علمی جوامع در نظر گرفته می شود (آزادی، دیانی، ۱۳۹۸). انتشار سریع و بدون تأخیر یافته های پژوهشی در قالب مقاله های مجلات علمی به مهم ترین اولویت های پژوهشگران در سراسر دنیا محسوب می شود. این افراد تلاش می کنند تا نتایج فعالیت های پژوهشی خود را در کوتاه ترین زمان ممکن و از طریق رسانه ای معتبر مانند مجله های علمی، در اختیار سایر پژوهشگران قرار دهند. شاید اگر یافته های تحقیقاتی یک پژوهشگر با مدتی تأخیر منتشر شوند، ضمن از دست دادن تازگی، اهمیت و تأثیر گذاری خود، مزایای کمتری را نیز برای آن پژوهشگر به همراه داشته باشند. بنابراین روزآمدی و انتشار منظم علم بسیار مهم برای پژوهشگران در انتخاب مجله های علمی جهت انتشار یافته های پژوهشی شان قسدا می شود (Jin, Hou & Wu, ۲۰۱۵). امروزه اگرچه نظام ارتباطی شبکه مجلات علمی نقش بزرگی را در انتشار اطلاعات علمی بازی می کند (Garfield, ۱۹۹۹)، اما فرایند انتشار آن نیز تحت انتقاد قرار گرفته است (Jass, ۲۰۰۱; Mackenzie Owen, ۲۰۰۷). تأخیر در انتشار را «فاصله زمانی میان ارائه نسخه اولیه مقاله به یک مجله تا مرحله چاپ و انتشار آن» تعریف کرده اند (همین آبیادی، ۱۳۹۳). پدیده ای است که می تواند به اشاعه اطلاعات علمی تأثیر منفی داشته باشد (عرفان منش و کشاورزبان، ۱۳۹۵). از جمله مهم ترین ویژگی مجله های علمی که در ازوشیای عملکرد و نمایه سازی آن ها در پایگاه های اطلاعاتی و استادی مهم بین المللی مورد توجه قرار می گیرد، زمان بندی دقیق انتشار و عدم وجود تأخیر در انتشار شماره های مختلف مجله است. در پرکرد در انتشار مجله های علمی تأثیر منفی بر روند توسعه علمی پایدار دارد. کاهش استادهای مجله و پایین آمدن ضریب تأثیر آن که نشانه اشاعه و به دنبال آن کاهش علاقه پژوهشگران در انتشاردهی به مقاله های قدیمی تر برخی از سالی هاست که بر این روند تأثیر گذار است.

بررسی وضعیت انتشار مجله های علمی در کشور، نشان از وچیم تر بودن انتشار نشر در حوزه های علوم انسانی نسبت به سایر حوزه ها دارد. اصلی ترین عامل دیرکرد در انتشار مجله ها، طولانی شدن روند دوری مقاله ها که شده است. استلال این است پذیرش نهایی هر مقاله علمی مستلزم گذر از چندین مرحله، جرح و تعدیل های بسیار و حمایت فکری گروه های گوناگونی است. بر این اساس، هر چه مقاله به بایزینی بیشتری نیاز داشته باشد، این فرایند طولانی تر خواهد بود (ناصری، ۱۳۹۲). در رابطه با اینکه چرا در انتشار مقالات علمی تأخیر رخ می دهد، دلایل متعددی را می توان مورد توجه قرار داد. از جمله می توان به عدم توجه پژوهشگران به اصول و شاخص های مانند: اعتبار نشریه، حوزه موضوعی تحت پوشش نشریه، پذیرش احتمالی، زمان بر گشت، اعتبار فکری در نشریه مورد نظر، مقاله های در یافتی، تعداد محدود داوران، عدم رعایت زمان های مقرر از سوی نویسندگان و داوران، فقدان برنامه زمانی مشخص جهت انجام مراحل مختلف داوری و ویراسازی از سوی مجله، پذیرش زیاد مقاله و ایجاد صف انتظار طولانی جهت انتشار آن ها و عدم انتشار الکترونیکی نسخه پیش از چاپ و رایجی است (اماره کرد، ۲۰۰۷; Namvar & koushaki, ۲۰۰۷; Bhatnagar, Tung & Pathak, ۲۰۰۶; Jank, ۲۰۰۶; Frank, ۲۰۰۶). در این راستا پیشنهاد هایی مانند افزایش تعداد داوران هر مجله، انتشار مجله به صورت الکترونیکی، استفاده از سامانه های پوسته مدیریت که ارتباطات میان نویسندگان و دست اندر کاران مجله را سهولت و سرعت بخشد، انتشار شماره های ویژه جهت تأمین تعداد مقاله های در نوبت انتشار و پایبندی افراد جدید در امر داوری و انتشار مجله ها به برنامه زمانی مشخص به عنوان (هکاهای) جهت کاهش تأخیر در انتشار مجله های علمی پیشنهاد شده است.

زهرا نامور، کارشناس پژوهشی مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEst)

